

MEKTUP

HACETTEPE HALK SAĞLIĞI:
NEREYE DOĞRU?

Bülent Kadri GÜLTEKİN*

Halk sağlığında göreve başlamadan önce Türkiye'nin ve tüm insanlığın sorunlarına, hekim olduğum için de sağlık sorunlarına duyarlı biriyim. Görev yaptığım sağlık ocaklarında ve devlet hastanelerinde insanlara hizmet verirken insanları bireysel çabalarımızla kurtaramayacağımıza, sağlıkta iyi bir sistem getirmek için de çalışmamız gerektiğine inanıyordum bu düşüncemin de halk sağlığı alanında uzmanlaşmayı seçmemde rolü vardı. Tabip odalarının da bu konuda duyarlılığını biliyor destekliyor ve bir ölçüde katkı yapıyordum. Halk sağlığı uzmanlığını kazandığımda daha göreve başlamadan ziyarete gittiğim Ahmet Saltık Hocam, halk sağlığı düşünce ve perspektifini anlamam için bana Nusret Fişek'in iki kitabını verdi. Daha önceden çok az bilgi sahibi olduğum Nusret Fişek'in yazıları eski olmasına karşın, her dönemde okunabilecek, her dönemin sorunlarına ışık tutabilecek bilimsel yazılardı. Daha sonra Nusret Fişek'in görüşlerini, hizmetlerini ve mücadelelerini okudum. Hocam sürekli olarak halk sağlığında yolumuzun Nusret Fişek yolu olduğunu, merkezi-mizin ise Hacettepe Halk Sağlığı olduğunu belirtiyordu. Çünkü Hacettepe Tıp Fakültesi toplum hekimliği hizmeti vermek için kurulmuştu.

Hocam, göreve başladığımın 4. ayında Hacettepe Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın 2 yılda bir düzenlediği Asistan Eğitim Kursu açılmış olduğundan, benim de merkezimiz konumundaki Hacettepe Tıp Halk Sağlığı'nı görmem, bilgilerimi artırmam ve halk sağlığı topluluğuna biraz daha yakınlaşmam için bu kursun yararlı olacağını belirtiyor ve gitmemi öneriyordu. 3.5 aylık Hacettepe kursu, halk sağlığı ile ilgili yararlı temel bilgiler vermesine karşın, benden tam bir düş kırıklığı yaratmıştı:

- Nusret Fişek ve arkadaşlarının büyük güçlüklerle getir-

diği sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi düşüncesini bir yana atıyor, belli kesimlerin değişim, reform vb. adlarla getirmek istediği, dünyada başarılı örneği olmayan özel sağlık sigortası, sağlıkta özelleştirmenin vb.en kısa sürede uygulanmasını istiyorlardı.

- Herkesin istediği sağlık kuruluşuna başvurabilmesi gerektiğini belirterek, yıllardır savunulan sevk zinciri sisteminin mutlaka olması gerektiğini belirtiyorlardı.

- Halk sağlığı adından bile rahatsız olup keşke adımız milli sağlık vb.bir şey olsaydı derken, halk veya toplum sözcüğünden uzak durmaya çalışıyorlardı.

- Bu ülkenin sağlık sorunlarının çözümünde, herkesin kendi kapısının önünü süpürmesiyle sorunların çözülebileceğini düşünüyor; bizlerin klinisyen olmadığımız gerçeğini unutuyor, asıl uğraşımızın bireyler yerine toplum olduğunu, sistemin değiştirilmesi gerektiği düşüncemizi yanlış buluyorlardı.

- Sağlık hizmetlerinin planlanmasında ilk adımda göz önüne alınması gereken ögenin, var olan siyasal kadrolara uygunluk olduğunu belirtiyorlardı. Uygulama fırsatı bulmasak da bizlere inandığınız şeyler için uğraş verin, önünüzdeki siyasal engelleri aşmaya çalışın gibi idealist düşüncelerin verilmesini bekliyordum.

- TTB, diğer meslek örgütleri ve sivil toplum örgütleri her şeye karşı çıkan, muhalif kuruluşlar olarak değerlendiriliyordu.

- Halk sağlığı uzmanı olacak bir kişinin mutlaka savunması gereken bir fikrinin olmaması gerektiğini belirtiyorlardı. Artık halk sağlıklarının sağlıkta düşünce üretme,

* Dr., Trakya Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı AD, Araştırma Görevlisi

uzak görü (vizyon) yaratma, sosyal devleti savunma, sağlıkta sosyalleştirmeye gitme, bu ülkenin tüm vatandaşlarının sağlıklı olması için çalışma gibi düşüncelerinin olması gerekmediğini belirtiyorlardı. Bizlerin yeni özgörevimiz (misyonomuz) verilen belli çalışmalara yardım eden bir teknik adam rolüydü. İyi bir halk sağlığı iyi bir halk sağlığı temel bilgisi, iyi bir epidemiyoloji, iyi bir istatistik vb. bilgisine sahip olmalıydı. Bunu yadsımıyordum ancak, ben bir halk sağlığıncının hem iyi bir teknik adam hem de iyi bir toplum sağlığı savunucusu olması gerektiğini düşünüyorum.

-Bütçeden sağlığa ayrılan paranın yeterli olduğunu belirtiyor, tek sorunun yanlış kullanım olduğunu dile getiriyorlardı. Oysa sorunun iki boyutu olduğunu hem eksik bütçe, hem de yanlış kullanım olduğunu unutup, yalnızca belirli kesimlerin söylemi olan tek boyutu görüyorlardı.

- Sağlık Bakanlığı ile birlikte proje yaparken, "...halkın yararına ufak katkılar yapsak yeter, biz işbirliği yapmazsak çok daha farklı görüşlerin eline geçebilir..." mantığının ise ne denli doğru olduğu tartışılır. Ben bugün sağlıktaki her olumsuzlukta, bakanlıkla birlikte projeler yapan Hacettepe Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın da sorumlulukta payı olduğunu düşünüyorum.

- Bu ülkenin sağlıkla ilgili tartışılması gereken oldukça çok derinlemesine sorunu varken, 224'ün yanlışları üzerine 3 saatlik bir ders ayrılmıştı. Elbette 224'ün yanlışları vardı ve bunlar geliştirilecek, eksiklikleri giderilecekti. Ancak ayrılan 3 saatlik ders, aksaklıkları giderme yerine 224'ten

vazgeçilmesi yönündeydi. Ben bu noktada, "her şey görecelidir" diyorum. 1982 Anayasası'yla birlikte devlet, halkın sağlığından doğrudan sorumlu olma yükümlüden çıkmış yalnızca denetleyici işleve bürünmüşken, DSÖ'nün de savaşımını verdiği **herkes için sağlık**'ın bizdeki türevi olan sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi yasası bizim için temel dayanak, büyük bir kazanımdır diye düşünüyorum. Buna destek verip aksaklıklarını gidermek yerine, yıpratmanın yanlış olduğunu düşünüyorum. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesini (=toplumsallaştırılmasını =halktan yana kılınmasını*) gerici, tutucu, bilimsellikten uzak bulanlara şunu sormak istiyorum:

"2000 yılında herkese sağlık" hedeflerini, Dünya Bankası ve IMF olmak üzere uluslararası finans kuruluşlarının baskılarına direnemeyerek 21.yüzyıla erteleyen (!) DSÖ'nün de gerisine düşen bir çizgi mi egemen olmuştur. Hacettepe Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın kurmaylarına? Hepsi değilse bile, önemli bir bölümü, bu şaşılacak uluslararası hezeyana/histeriye kendilerini kaptırmanın geleneksel kolaycılığı ve rahatlığına mı bırakmışlardır kendilerini? Nusret Fişek Hoca'nın ölüm döşeginde ağzından çıkan son 4 sözcüğün "**Türkiye'de sosyal tıbbi koruyunuz**" olduğunu ne de çabuk unuttular mı?"

Son çözümlemede; Nusret Fişek'in öncülük ettiği halk sağlığı bakış açısıyla baktığımızda, **herkes için sağlık** savaşımımızda, Hacettepe Tıp Halk Sağlığı Anabilim Dalı, bence merkez olma konumundaki işlevini yitirmiş; bizlerin doğrudan mücadele etmesi gereken bir özne bir aktör konumuna gerilemiştir.

(*) Gerçekten, sağlık hizmetleri "halktan yana" olmayacaksa, bunun tek bir seçeneği kalmaktadır; o da "bu uğurda para kazanacaklardan yana" olmak demektir ki, asıl sorun burada gizlenmektedir.